

Zuzana Silberová: Kvalita implementace Solventnosti II v ČR je srovnatelná s Evropou

Mgr. Libor Hlavička / šéfredaktor *Pojistného obzoru* / Česká asociace pojišťoven

„Regulace“ – v poslední době často skloňované slovo. O jedné z nich, Solventnosti II, jsme si povídali s paní ředitelkou sekce dohledu nad finančním trhem České národní banky Zuzanou Silberovou.

V jaké kondici se podle Vás, paní ředitelko, nyní nachází český pojistný trh?

Aktuální situace českého pojistného trhu je podle mého názoru dobrá. Pojistný trh jako celek je dlouhodobě zdravý a bez výraznějších strukturálních změn. Nevykazuje zásadní problémy či trendy, které by v současnosti vyžadovaly významné systémové zásahy dohledu. Rovněž z pohledu agregovaných tržních statistik a údajů je pozice tuzemského pojistného sektoru silná, ať už jde o ziskovost, či např. kapitálovou vybavenost. Hodnota solventnostního poměru za trh jako celek je dlouhodobě na vysoké úrovni, a to i po přechodu na koncept Solventnost II, kdy se hodnota tohoto ukazatele pohybuje kolem 230 %. Navíc výsledky zátěžových testů, které ČNB s roční frekvencí organizuje, vypovídají o schopnosti pojistného sektoru absorbovat i relativně významné nepříznivé změny rizikových faktorů.

Jaké změny na českém pojistném trhu pozorujete po zavedení Solventnosti II?

Český pojistný trh v souvislosti s implementací Solventnosti II nepochybně prošel významným vývojem, přičemž příprava na tuto změnu na českém pojistném trhu probíhala postupně během delšího období. Proto samotný začátek účinnosti těchto nových pravidel z mého pohledu nepředstavoval pro pojišťovny skokovou změnu. V souvislosti s implementací Solventnosti II bych jako pozitivní efekt zmínila zejména komplexnější pohled na řídicí a kontrolní systém instituce a rizika, včetně postupného prohlubování prospektivního, tedy vpřed hledícího přístupu při řízení pojišťoven. Tento vývoj je v souladu s novým regulačním rámcem, který tyto principy akcentuje. S tím souvisí i posilování role systémů řízení rizik v jednotlivých pojišťovnách a jejich zvyšující se kvalita a účinnost.

Dají se některé oblasti v implementaci Solventnosti II považovat za ukončené? Jak si v nich ČR stojí ve srovnání s evropským průměrem?

V rámci přípravné fáze, resp. období do začátku účinnosti novely zákona o pojišťovnictví, zpracovala ČNB časový harmonogram postupné implementace jednotlivých požadavků. Pojišťovny nám průběžně zasílaly informace o připravenosti, které dohled vyhodnocoval a dával trhu potřebnou zpětnou vazbu. V tomto procesu bylo pro ČNB prioritou sehrát aktivní roli při přípravě pojišťoven na plnění nových regulačních požadavků v plném rozsahu, přičemž s pojišťovnami jsme v dílčích oblastech diskutovali také otázku stupně naplnění jednotlivých požadavků. Uvedený proces představoval pro všechny zúčastněné strany nepochybně velkou výzvu a současně vysokou přidanou hodnotu, a to i přes svoji náročnost. Nicméně díky kvalitní spolupráci s pojistným trhem se nám podařilo tento harmonogram úspěšně realizovat.

Současně bych si však netroufla říci, že byl proces implementace již zcela ukončen. Nyní implementace pokračuje ve smyslu zvyšování kvality naplnění požadavků a průběžně se lépe uzpůsobují požadavkům konkrétní pojišťovny podle jejich rozsahu a složitosti činností, které vykonávají.

Co se týče srovnání v rámci EU, s potěšením mohu konstatovat, že úroveň a kvalita implementace Solventnosti II v ČR je srovnatelná s velkými zeměmi západní Evropy a my jsme tak platnými a aktivními členy příslušných kolegií orgánů dohledu pro dané pojišťovací skupiny.

Kde u pojišťoven spatřujete prostor ke zlepšení z hlediska implementace a aplikace požadavků Solventnosti II?

V obecné rovině se zcela jistě jedná o zavádění implementovaných požadavků do praxe a jejich skutečnou integraci do procesů v dané společnosti. Ráda bych přitom na tomto místě zmínila, že je pro nás zcela klíčové, aby požadavky Solventnosti II byly zavedeny efektivně do praxe a jejich implementace se promítla do skutečného řízení pojišťovny. Jejich pouhé formální naplnění bychom považovali za plýtvání finančními zdroji a lidskými kapacitami pojišťoven.

Zuzana Silberová

Paní Zuzana Silberová absolvovala Přírodovědeckou fakultu Masarykovy univerzity v Brně (RNDr.), Vysokou školu ekonomickou v Praze (Ph.D.) a dále úspěšně složila zkoušku v certifikovaném programu dlouhodobého vzdělávání na Českém institutu interních auditorů (CIA). Po studiích začala pracovat jako odborná asistentka na katedře matematiky nejprve na univerzitě v Brně a poté na univerzitě v Praze. V roce 1994 nastoupila do České národní banky, kde do roku 2006 působila na různých referentských pozicích v rámci bankovního dohledu. V roce 2006 byla bankovní radou ČNB zařazena na vedoucí pracovní místo ředitelky odboru dohledu nad pojišťovnictvím a od roku 2008 působila na vedoucím pracovním místě náměstkyně ředitele sekce dohledu nad finančním trhem. Bankovní rada ČNB rozhodla s účinností od 24. února letošního roku o zařazení paní Zuzany Silberové na vedoucí pracovní místo ředitelky sekce dohledu nad finančním trhem ústředí ČNB. Od roku 2011 byla alternátem člena rady a od března 2017 je členkou rady evropských orgánů dohledu EBA a EIOPA. Od roku 2016 je členem řídicího výboru pro rizika a finanční stabilitu EIOPA. Přednáší na domácích i zahraničních konferencích.

Co se týče konkrétních témat, v oblasti 1. pilíře si s pojišťovnami vyjasňujeme zejména metodologické otázky, týkající se např. oblasti oceňování technických rezerv. Ve 2. pilíři je důležitým tématem proces vlastního posuzování rizik a solventnosti (ORSA) samotnými pojišťovnami. Zpětná vazba dohledu k procesu ORSA dává pojišťovnám v této oblasti podněty k dalšímu kvalitativnímu posunu. Dlouhodobějším klíčovým úkolem je pro pojišťovny začlenění ORSA do procesu strategického a kapitálového řízení a rozhodování. Prostor pro další rozvoj spatřujeme také v otázce stanovování kapitálových požadavků v souladu s rizikovým profilem pojišťovny. Ve 2. pilíři se z pohledu efektivnosti řídicího a kontrolního systému jedná o důležitou otázku odměňování managementu pojišťoven, do kterého by se dle nové regulace měly promítat nejen aktuální výsledky a výkonnost pojišťovny, ale také míra a charakter podstupovaných rizik.

To jsou pouze příklady oblastí, které považujeme za důležité z hlediska významnosti, resp. z hlediska rizik plynoucích z případného nedostatečného naplňování požadavků, a v nichž určitě spatřujeme prostor pro další rozvoj. Ten by měl vycházet z praktických zkušeností

získaných v rámci fungování pojišťoven v nových podmínkách.

Tady je potřeba říci, že celému trhu sdělujeme naše očekávání ke způsobu naplnění regulačních požadavků. K tomu slouží především dohledové benchmarky a často kladené otázky na našich webových stránkách, sdělení jednotlivým pojišťovnám o očekáváních dohledu k různým oblastem, jednání s pojišťovnami i se zástupci České asociace pojišťoven k praktickým otázkám vyplývajícím z implementace regulace apod. Všechny tyto aktivity představují naplnění jednoho z našich strategických cílů (blíže viz *Dlouhodobá koncepce dohledu ČNB*, publikovaná na webových stránkách ČNB a aktualizovaná v dubnu 2017), a to je zajištění transparentnosti a předvídatelného jednání dohledu směrem k dohlíženým subjektům.

Solventnost II nepředstavuje jedinou novou regulaci, kterou pojišťovny v současnosti implementují. Jaký přínos pro pojišťovny v těchto regulacích shledáváte?

Sektor pojišťovnictví v oblasti regulace skutečně čelí významným změnám. Přínos Solventnosti II a také

dalších nových či připravovaných regulací, jako IDD, POG a PRIIPS, spatřuji zejména ve sjednocení tržních podmínek v rámci EU a větší transparentnosti. Jsem si plně vědoma obsáhlosti těchto požadavků a nároků, které jejich implementace pro pojištný sektor představuje. Proto se tam, kde je to možné, snažíme důsledně aplikovat tzv. „princip proporcionality“, aby implementace regulatorních požadavků daných legislativou do praxe finančních institucí odpovídala charakteru, rozsahu a složitosti činností příslušného dohlíženého subjektu.

rozhodnout, jakým způsobem tyto principy aplikují ve své praxi.

ČNB deklaruje jako jednu z hlavních dohledových priorit postačitelnost pojištného na krytí závazků a dalších nákladů v povinném ručení, přičemž v dohledu uplatňuje principy zahrnuté v Solventnosti II. Jaké dohledové kroky v pojišťovnách ČNB uskutečnila? Splnily výsledky Vaše očekávání?

Hodnota solventnostního poměru za trh jako celek je dlouhodobě na vysoké úrovni, a to i po přechodu na koncept Solventnost II, kdy se hodnota tohoto ukazatele pohybuje kolem 230 %.

Solventnost II přinesla zvýšené požadavky na zasilání dat z pojišťoven do ČNB. Nestupňuje se plněním informačních povinností pojišťovny odpovědnost ČNB za stabilitu českého pojištného trhu?

Rozšíření vykazovacích povinností pojišťoven vůči ČNB je důsledkem harmonizace napříč EU, přičemž rozsah, struktura a obsah předkládaných informací jsou přímo upraveny příslušnými evropskými předpisy. To v řadě oblastí přináší národním dohledům nové nebo komplexnější informace. Odpovědnost za efektivní řízení a stabilitu však zůstává i nadále na samotných dohlížených subjektech, protože stabilita celého trhu, na kterou se ptáte, se odvíjí vždy od stability jednotlivých pojišťoven. Tato odpovědnost je ze své podstaty nepřenositelná, protože každodenní řízení a rozhodování o jednotlivých obchodech, podstupovaných rizicích a metodách a postupech aplikovaných pojišťovny nemůže dohled nikdy nahradit.

Naopak bych na tomto místě ráda uvedla, že odpovědnost samotných pojišťoven a jejich vedení za obezřetné řízení a stabilitu jednotlivých institucí ještě vzrostla vzhledem k tomu, že Solventnost II je založená na principech, nikoliv na pravidlech konkrétně definovaných regulací. Pojišťovny se pak musí

Povinné ručení je nejvýznamnějším segmentem neživotního pojištění. Zabezpečení trvalé splnitelnosti z něj vyplývajících závazků je nejen zákonnou povinností pojišťoven, ale i nezbytnou podmínkou pro udržení finanční stability trhu. Vzhledem k dlouhodobému rozvoji tohoto odvětví jsme ve 2. polovině loňského roku vyzvali všechny tuzemské pojišťovny provozující povinné ručení k případným úpravám svého systému řízení tohoto produktu tak, aby byla do budoucna plně zachována jejich schopnost dostát zákonné povinnosti zajistit postačitelnost pojištného. Specifikovali jsme principy, které by měl systém řízení postačitelnosti pojištného splňovat. Úroveň nastavení tohoto systému vyhodnocujeme a pojišťovny poskytujeme zpětnou vazbu. Tam, kde je to nutné, jsme připraveni pojišťovny vyzvat k přijetí adekvátních nápravných opatření a jejich přijetí důsledně vyžadovat. Velký důraz klademe na aktivní zapojení představenstva pojišťovny. V této fázi je ještě brzy hodnotit, zda byla všechna naše očekávání naplněna, protože se jedná o segment pojištění, kde se chybná rozhodnutí projevují velmi rychle, zatímco pozitivní efekty se projevují až v delším časovém horizontu. Proto chceme i nadále věnovat tomuto odvětví zvýšenou pozornost a dle vývoje a přístupu jednotlivých pojišťoven se budeme rozhodovat o dalších dohledových krocích.

Jak probíhá vzdělávání odborníků ČNB v oblasti Solventnosti II? Učíme se od některé země více než od těch ostatních?

V souvislosti se zásadní změnou regulatorního režimu, tedy přechodem z pravidel Solventnosti I na koncept Solventnost II, probíhalo v ČNB prohlubování znalostí nové regulace formou jak interních, tak externích vzdělávacích akcí v ČR i v zahraničí. Naši odborníci se mj. účastnili vzdělávacích akcí uspořádaných Evropským orgánem dohledu pro oblast pojišťovnictví a zaměstnaneckých penzijních fondů, tedy EIOPA.

Velmi přínosná je také komunikace a vzájemné sdílení zkušeností a názorů na mezinárodní úrovni. Aktivně se podílíme na činnosti evropských institucí působících v oblasti regulace finančních trhů a dohledu nad nimi. Stále rostoucí význam má také průběžná spolupráce s dalšími národními orgány dohledu zemí EU, která probíhá především v rámci tzv. „kolegií orgánů dohledu“ nad pojišťovacími skupinami. V souvislosti s implementací Solventnosti II tato platforma umožňuje efektivně diskutovat také interpretaci a přístup národních dohledů k požadavkům nové regulace. Předmětem sdílení zkušenosti je také přizpůsobování dohledových procesů, metodik a nástrojů, zejména s ohledem na posilování rizikové orientovaného a prospektivního přístupu. V této souvislosti je na mezinárodní úrovni oceňován např. náš systémový prospektivní přístup v oblasti povinného ručení, kde jsme byli vyzváni ke sdílení našich zkušeností s ostatními národními dohledovými autoritami na půdě EIOPA.

Jak by vypadal svět, v němž je regulace nastavena přesně podle představ ČNB?

Hlavní rozdíl ve srovnání se skutečností by spočíval v užším rozsahu a podstatně menší komplexnosti a míře detailu samotné regulace, protože snaha o podchycení všech možných variant a situací, které finanční svět přináší v regulaci, může být ve svém důsledku až kontraproduktivní. Dle mého názoru regulace v některých ohledech nemusí být nadměrně rozsáhlá na to, aby byla efektivní. Naopak za klíčové považuji zaměřit se na podstatu.

Já i moji kolegové bychom si také přáli, aby vývoj regulace ve větší míře směřoval k adekvátnímu propojení

aspektů obezřetnosti a odborné péče. Platí totiž, že při pojišťovací činnosti musí být vždy zajištěny oba hlavní principy: obezřetnost a odborná péče.

V čem spatřujete hlavní rizika pro český pojišťovací trh v nejbližší budoucnosti (nízké úrokové sazby, růst škod...)?

V makroobezřetnostní oblasti jsou přetrvávajícím rizikem dlouhodobě nízké úrokové sazby, zejména z hlediska reinvestičního rizika pro životní pojišťovny. S tím mohou souviset rizika plynoucí z posunu směrem k agresivnější investiční strategii. V této souvislosti klademe důraz na kvalitu systémů řízení rizik a řízení souladu aktiv a pasiv v pojišťovnách a také na dodržování principů obezřetného investování. S prostředím nízkých úrokových sazeb samozřejmě nepřímo souvisí také riziko klesajícího zájmu o produkty kapitálového životního pojištění.

Jedním z hlavních rizik pojišťovacího sektoru i nadále zůstává postačitelnost technických rezerv a sazeb pojišťovacího vyplývající ze silného konkurenčního prostředí, specificky v odvětví povinného ručení.

Dlouhodobě se zaměřujeme také na kvalitu strategického řízení v pojišťovnách, vytvoření udržitelné obchodní strategie a její propojení se strategií řízení rizik. V rámci obchodního modelu se dále jedná o schopnost pojišťoven pružně se přizpůsobovat měnícímu se vnějšímu prostředí.

Mezi další významné rizikové faktory pro pojišťovací sektor, na které se v dohledové činnosti zaměřujeme, patří např. řízení rizika distribučních sítí. Je také nutné zmínit kybernetická rizika, kterým však nečelí jen pojišťovny, ale celý finanční trh.

A odlehčující otázka na závěr: Co Vás v poslední době potěšilo, ať už v profesním, či osobním životě?

V profesním životě mne potěšilo ocenění našich dohledových kroků v oblasti povinného ručení na evropské úrovni, které vnímám jako uznání práce všech mých kolegů z dohledu nad pojišťovnami. V soukromém životě je pro mne neustálým zdrojem pozitivní energie moje rodina.

Děkuji Vám, paní ředitelko, za rozhovor.

